

Последице уједињења Немачке по безбедност Европе

Милован Вуковић

Хронологија догађаја од „Маршаловог плана“ до октобра 1990 (када су две Немачке уједињене) потврђује израстање Немачке у нову велику силу, која је по много чему изазов сада јединој суперсили – Сједињеним Америчким Државама. Таква Немачка чини све да у улози једног од твораца најновијег „новог светског поретка“ обезбеди што повољније место у „новој европској архитектури“. Истовремено, покушава да свој економски експанзионизам и све већи војни утицај искористи за стварање повољне политичке моћи која би јој потврдила статус глобалне силе. С друге стране, понашање нове Немачке умногоме је допринело издизању Европе у раван најактуелнијих кризних жаришта. Делом и због њених политичких активности актуелизоване су сепаратистичке тенденције у делу европских држава, а велика је вероватноћа да ће у Европској унији управо Немачка имати, или боље речено задржати, доминантну улогу. Та њена настојања, по мишљењу аутора, могу учинити да будућа безбедност европског континента умногоме буде одраз испуњења њених стратешких циљева, а исто тако да постану реална опасност за нарушавање безбедности на многим деловима европског простора.

Уједињењем Немачке, 3. октобра 1990, створена је могућност за радикалне промене на економском и војно-политичком плану у Европи. Као најзначајнија земља у Европској заједници (ЕЗ), Немачка остварује доминантну улогу у тој интересној групацији, уз истовремено ширење зоне утицаја на Централну и Источну Европу. Упоредо с тим, одвија се и процес трансформације немачких оружаних снага, који треба да се заврши до 1995. године. Економски експанзионизам, потпомогнут јаком војном силом, могао би Немачкој у „новој европској архитектури“ да обезбеди најпогодније место, а друге народе да потисне на споредни колосек. Изразита економска нестабилност земаља бившег социјалистичког блока условљава појаву националних конфликта ширих размера. Све то, уз брз успон Немачке и њено настојање да националне циљеве оствари далеко од својих граница, може постати реална опасност за нарушавање безбедности на многим деловима европског простора.

Европа пре уједињења Немачке

Мада је завршетак „хладног рата“ био циљ којем је деценијама тежила већина Европљана, чињеница је да је с тим догађајем нестао и систем међународних односа који је Европи обезбедио најдужи период

мира у њеној новијој историји, који је почивао на равнотежи конвенционалних и нуклеарних снага између војно-политичких блокова (НАТО и Варшавски уговор). У време постојања два блока територије бивших немачких држава (Савезна и Демократска Република Немачка) имале су истакнуто место у стратешким замислима ратовања оба савеза.

Западна Немачка је после Другог светског рата, из којег је изашла са прилично оштећеном привредом, брзо економски јачала услед великог прилива капитала са Запада (нарочито из САД). Сједињене Државе су из „Маршаловог плана“, у периоду од 1948. до 1962. године, дале Западној Немачкој помоћ у износу од 3.157 милијарди долара, од које су финансирани послератна обнова и немачко „привредно чудо“, а касније су америчке инвестиције убрзале даље снажење СР Немачке. У стратешком погледу Западна Немачка је за НАТО непробојни зид о који је требало да се разбије офанзивна доктрина Варшавског уговора, ношена на тенковима и другим оклопним средствима. У СР Немачкој изграђене су бројне базе, у којима је било стационирано више од 500.000 војника НАТО-а. Уз њих је постојала савремено опремљена армија СР Немачке (480.000 припадника пре уједињења), а ту су базиране и бројне снаге авијације и хеликоптерских јединица спремних за дејство по фронту и у дубини противника.

С друге стране, територија бивше ДР Немачке била је полазиште за поход Источног блока на Запад и велики носач авиона за дејства по базама у СР Немачкој, Великој Британији, Холандији и просторима Атлантика, важних за поморски саобраћај. Војска ДР Немачке имала је више од 250.000 војника опремљених савременим материјално-техничким средствима.

Европа после уједињења Немачке

Уједињење Немачке изведено је неочекивано брзо, крајем 1990. године, спектакуларним рушењем Берлинског зида, својеврсног симбола подељене Европе, што је наметнуло више значајних питања. Док су, с једне стране, динамичан развој и процес интеграције западноевропских држава чиниоци који стварају могућност за успешан развој „континенталне Европе“, брз колапс и дубока криза у бившим социјалистичким земљама, с друге стране, изазови су на које није лако једнозначно одговорити. Спој дубоке кризе и тешког наслеђа национализма у Централној, Источној и Југоисточној Европи ствара потенцијална кризна жаришта у многим регионима, а тиме и озбиљне претње општој безбедности континента.¹ Неспорно, сложеност тих питања може се сагледавати и у оквиру тзв. немачког питања, као основног за питања безбедности Европе.

Уједињена немачка држава има готово осамдесет милиона становника (1988. године СР Немачка имала је 61,4, а ДР Немачка 16,7

¹ Радован Радиновић, Ђорђе Станић, *Европа и кризна жаришта*, Одбрана и заштита (удбеник), „Наука“, Београд, 1991.

милиона становника) и површину од 356.755 квадратних километара. Њен привредни потенцијал је већи од потенцијала Француске, Холандије и Белгије заједно, а чак пет пута већи од заједничких привредних ресурса Пољске, Чешко-Словачке, Мађарске, Румуније и Бугарске.² С обзиром на то, као и на изузетно значајан геостратегијски положај у средишту континента, може се сматрати да је Немачка највише добила окончањем „хладног рата“. Стога, реално је очекивање да Немачка, као велика земља (површина територије, број становника, снажна привреда лоцирана на њеној територији и велики економски потенцијали у другим земљама, који су власништво немачких фирми), има и велики утицај у Европи и свету. Међутим, превелика агресивност у остваривању својих интереса, сувише снажно форсирање личних ставова, уз примену разних метода притисака према земљама које су биле погођене немачком агресивношћу у време Другог светског рата, много подсећа на бивши Трећи рајх. Због некадашњих злочина геноцида и страшног разарања, али и немачке званичне политике последњих година све чешће се намеће питање о стварању „четвртог рајха“. Кроз призму кризних процеса у Централној и Источној Европи, те на Балкану, све очитије се преламају немачки интереси зацртани још у време Трећег рајха, а давнашњи немачки сан о продору на Исток и Југоисток Европе сада се практично реализује.

На правцу немачког продора на Исток прво се нашла Чешко-Словачка. Дезинтеграциони процеси у тој земљи завршени су Споразумом о мирном разграничењу између Чешке и Словачке, и нестанком заједничке државе из међународне заједнице. Међутим, основ те поделе између блиских народа Чешко-Словачке потиче из времена нацистичке окупације, када је та држава била вештачки подељена на Чешко-Моравски протекторат и Словачку. У пропаганди Трећег рајха Чешко-Моравски протекторат, према културолошким, географским („Све чешке реке теку према Немачкој“ – често изношен став) и другим одликама, чинио је недељив германски културни простор. У савременим условима, Чешко-Словачка се после изласка из зоне утицаја бившег СССР-а брзо нашла под великом економском доминацијом Немачке. Тако је за релативно кратко време изгубила своју самосталност, чији је крај дефинитивни нестанак државе са међународне сцене. Развој будућих држава (Чешка, Словачка, а можда и Моравска) биће обележен бројним непознаницама. Слабија економска развијеност Словачке у односу на Чешку, проблеми око деобног биланса, проблем положаја бројне мађарске мањине (600.000 становника) у Словачкој, само су неки од могућих узрока кризних процеса у том делу централне Европе.

У продору према Истоку Немачка наступа заједно са Ватиканом, ради остварења уједињеног католичког царства Европе све до реке Буг, у централној Украјини. Религија је очигледно и сада инструмент у функцији великих интереса и дугорочних планова. Немачки интерес у

² Предраг Симић, *Дуг пут до јединства*, „Народна армија“, бр. 268, 1990.

том делу Европе састоји се у обезбеђењу излаза на Црно море преко територије Украјине и Бугарске. У оквиру тога могу се сагледавати све чешће посете немачких ратних бродова ратним лукама Бугарске, спорови Русије и Украјине око Црноморске флоте и полуострва Крим, као и слабење веза између бивших република Совјетског Савеза.

Продор на Балкан за Немачку има нарочити значај. Преко Словеније и Хрватске, којима је пружила велику помоћ у сецесионистичким ратовима против СФРЈ, Немачка је посредно изашла на топла мора (Средоземље). Међутим, може се очекивати да ће се на простору Словеније и Хрватске преламати противуречности немачко-италијанских интереса. Простирањем и доминацијом над територијама од Балтика до Јадрана, Немачка практично дели европско копно на два дела, заузимајући тако изузетно повољан геополитички и геостратегијски положај. С друге стране, преко Босне и Херцеговине, отвара јој се традиционални геостратегијски продор на Југоисток. Значај Југоистока је велики, будући да је, према проценама немачких спољнотрговинских експерата, тај простор адекватна замена за изгубљено место на прекоморским тржиштима и нека врста спољнотрговинског „појаса за спасавање“.³ Због тога се на правцу немачког продора на Југоисток налазе територије Санџака и Космета (СР Југославија) и Македоније, као и Солун и Егејско море, преко којих пут води до нафтних поља Блиског и Средњег истока. Савезна Република Југославија се не уклапа у дугорочне стратешке интересе Немачке, па у последње време она интензивно доприноси њеној дестабилизацији, користећи и исламски чинилац у интернационализацији проблема Космета и Санџака.

Приметно је све чвршће повезивање и проширивање утицаја Немачке у исламском свету, где има упоришта у најзначајнијим арапским државама са више од 550 милиона становника (Саудијска Арабија, Турска, Иран, Египат, Пакистан, Индонезија, Мароко, Алжир, Нигерија итд.) Она упадљиво подстиче екстремна исламска струјања, обнавља стара и ствара нова савезништва с исламским државама из Организације исламске конференције (ОИК). Многим земљама из те групације (46 чланица са више од 800 милиона становника) Немачка је најважнији привредни и војни партнер, што објашњава и њено учествовање у операцији „Пустинска олуја“. Највећи део немачког извоза наоружања и војне опреме у 1991. години, у вредности од две милијарде долара (највећи у Европи), реализован је управо у исламским земљама. Тако се, на пример, својевремено уведени ембарго на испоруку оружја Турској, због њеног непоштовања права Курда, одразио на немачки извоз. Према подацима Министарства одбране Немачке, тада је њеном извозу нанесена штета у вредности од пет милијарди марака.

Германско-исламски савез у савременим условима убрзано мења геостратешку равнотежу на три континента, а нарочито на Југоистоку Европе. Актуелни ратни сукоби у Босни и Херцеговини умногоме су

³ Иван Матовић, *Ненаучена лекција из историје*, „Војни гласник“, бр. 1, 1992.

последица деловања те спреге, која на њеним просторима испољава вековни континуитет (анексија Босне и Херцеговине, стварање муслиманске СС „Ханцар дивизије“ и муслиманске милиције у оквиру „Независне Државе Хрватске“ у време Другог светског рата). Сада се то деловање огледа кроз исхитрено признавање суверености Босне и Херцеговине и поред тога што је југословенска страна јасно предпочила погубне последице таквог чина по све народе те бивше републике СФР Југославије. У актуелни босанскохерцеговачки сукоб исламски чинилац је укључен на различите начине:

- слање финансијске помоћи муслиманској страни у сукобу (Саудијска Арабија);
- слање специјално обучених бораца из разних исламских земаља („муцахедини“);
- илегалне испоруке наоружања са територија држава наклоњених Немачкој (Хрватска);
- обучавање бораца исламске вероисповести за специјална дејства на илегалним полигонима неких европских држава (Аустрија, Словенија);
- прихват избеглица искључиво исламске вероисповести у Немачкој, Аустрији и другим земљама.

На основу целокупног деловања исламског чиниоца у вези с актуелним ратом у Босни и Херцеговини произилази да је он упућен на сарадњу с Немачком, односно њеним најближим савезницима.

Наглашена арогантност немачке дипломатије после уједињења изазвана је наглим настојањем те државе да постане одлучујући политички чинилац у европским размерама, али за то има разлога и у самој немачкој држави, на унутрашњем плану, односно у неким нежељеним процесима. Почетни оптимизам и усхићење изазвани уједињењем заменило је све израженије незадовољство источних Немаца, јер се процес трансформације бивше социјалистичке у тржишну привреду изгледа не може одвијати без социјалних потреса. Осим тога, јавља се и неонацизам, за који се донедавно у Немачкој веровало да је дефинитивна прошлост. Међутим, на овогодишњим пролећним изборима, у три покрајине (Шлезвиг-Холштајн, Баден-Виртенберг и Берлин), десни екстремисти, расистички оријентисани и блиски неонацистима, привукли су 950.000 бирача и ушли у покрајинске парламенте као трећа политичка снага.⁴

Уједињена Немачка не скрива неке своје амбиције зацртане још у периоду њене најмрачније историје. Свакако, такво њено понашање омогућава економско и војно преимућство у односу на све земље ЕЗ, као и земље изван ЕЗ према којима су усмерени њени национални интереси. Стога, остаје као једно од најзначајнијих питања у оквиру успостављања „новог светског поретка“⁵ то да ли је реална званично

⁴ Божидар Дикић, *Немачки повратак у реванцизам*, „Војска“, 1/1992.

⁵ Ранко Петковић, *Непознанице „новог светског поретка“*, „Војно дело“, бр. 4-5/1991.

прокламована тежња Немачке за економским трансформисањем бивших социјалистичких држава истока и југоистока Европе, или је то само могућност за потчињавање бројних народа.

Економска премоћ Немачке у Европи

Последњих година често се поставља питање који разлози присиљавају земље Европске заједнице да се подређују вољи и притисцима Немачке, пошто је све јачи утисак да одговарајућа тела ЕЗ постају места за реализацију немачких планова. Чињеница је, међутим, да су сви партнери те интересне групације економски веома зависни од Немачке, што најбоље показује износ трговинског дефицита који су те земље направиле тргујући са њом у периоду од 1980. до 1990. године. Наиме, Француска је остварила трговински дефицит од 85,⁶ Велика Британија од 60, Италија од 30, Белгија и Луксембург од 40, Данска од 8, а Шпанија од 21 милијарду долара. Укупан дефицит ЕЗ према Немачкој у том периоду износио је 240 милијарди долара.

Највећи немачки дужници су Француска и Велика Британија. Француска јој дугује више него свим осталим трговинским партнерима у свету заједно, па чак и када би жртвовала све своје девизне резерве (57 милијарди долара), не би могла да подмири тај свој дуг. Великој Британији, која из Немачке увози само 17 одсто роба, а извози 12 одсто (у оквиру ЕЗ), Немачка проузрокује дефицит са уделом од 33 одсто. Италија све што заради у трговини са Француском, Великом Британијом, Шпанијом и Грчком мора да плати Немачкој да би измирила трговински мањак. Од укупних спољних дугова Данске на Немачку отпада чак 90 одсто. Уласком у ЕЗ, 1986. године, Шпанија и Португалија су за релативно кратко време вишеструко увећале трговински дефицит. Шпански дефицит, на пример, порастао је за 450 одсто. Немачка је извукла највећу корист од учлањења Шпаније у ЕЗ захваљујући и уносним профитним стопама које су јој донеле инвестиције у шпански туризам и индустрију. И од учлањења Португалије у ЕЗ Немачка је имала највећу корист. Индикативан је податак да је немачки национални доходак по становнику пет пута већи него у тој најсиромашнијој земљи Европске заједнице. Белгија и Луксембург су изразити примери привредне зависности од Немачке, која је условљена и одређеним повезивањем са немачком нуклеарном индустријом. Наиме, проблематичне везе потичу из периода 1960-1964. године, када је СР Немачка помогла Белгији да преко сецесиониста Мојза Чомбеа отцепи богату провинцију Катангу од Конга и задржи тамошње руднике урана. Из тога је проистекла немачко-белгијска повезаност у систему нуклеарних електрана. Немачка је, поред Белгије и САД, сада главни партнер у трговини ураном из богатог Заира. У изградњи осам нуклеарних електрана у Белгији значајан удео имала је и Немачка. Када је једна

⁶ Божидар Дикић, *Немачко тајно оружје – економска уцена*, „Политика“, 28.230-28.234/1992.

од најновијих нуклеарних електрана (Малхајм-Керлих) после две године рада затворена на захтев власти, Немачка је продала једној малој фирми у Луксембургу. Захваљујући огромном реекспорту прекоокеанске нафте преко луке Ротердам, Холандија једина, поред Немачке, има суфицит у трговинској размени с Европском заједницом. Но, без 26 одсто холандског извоза и увоза с Немачком животни стандард Холанђана опао би за 33 одсто.

Економска премоћ Немачке у односу на земље источне и централне Европе такође је јако изражена, па све оне услед велике задужености испољавају високу лојалност немачкој влади. У вези с тим, карактеристичан је пример Аустрије, која чак 52 одсто увоза с европског континента реализује из Немачке. Аустрија је 1991. године 95 одсто трговинског дефицита са Европом остварила тргујући са Немачком, која је економски и финансијски толико потчинила да одлучујуће утиче и на њену спољну политику, која је последњих година била усмерена углавном на дезинтеграцију СФРЈ и отцепљење сепаратистичких гарнизатура у Словенији, Хрватској и Босни и Херцеговини.

Бивше социјалистичке земље централне и источне Европе, излазећи из зоне утицаја бившег СССР-а, брзо су доспеле у економску зависност од новог партнера – Немачке, која се јавља као њихов кредитор. За непуне две године дугови Пољске, Мађарске, Чешко-Словачке и Бугарске нагло су се повећали. После отписивања дела дуга, Пољска сада дугује Западу 30, дуг Мађарске је већ премашио 22, Бугарске је скоро 11, док дуг Чешко-Словачке износи осам милијарди долара. Од укупног дуга бившег СССР-а од 68 милијарди долара на Немачку отпада 60 милијарди долара. По брзини задуживања нарочито је илустративан случај Мађарске. Увођењем у немачку интересну сферу, та земља је нагло повећала своје спољне дугове. Док је 1983. године свету дуговала седам, 1991. године њен спољни дуг се повећао на 22 милијарде долара. Пре десет година спољни дуг је односио Мађарској 30 одсто националног дохотка, а сада издвајања за подмиривање дугова износе до 82 одсто. Тако је сада становник Мађарске 3,5 пута оптерећенији спољним дугом од Бразилца, јер сваки Мађар у просеку дугује 2.075 долара (у Мексику дуг по глави становника износи 1.000 долара, а у Бразилу 660 долара). Пример Чешко-Словачке је карактеристичан по изузетно великом приливу страног капитала у њену привреду у последње две године. Немачко учешће у укупном страном капиталу уложеном у ту земљу достиже 86 одсто. Само у првој половини 1990. године СР Немачка је у Чешко-Словачку привреду инвестирала 700 милиона марака, при чему свако треће предузеће (од укупно 3.000) већ има немачке partnere. Немачким концернима се исплати улагање капитала у привреду те земље пре свега због десетоструко нижих надница. Штавише, због заштите властите производње челика, Удружење немачких челичана добило је одрешене руке да приликом „реконструкције“ челичне индустрије у Чешко-Словачкој преполови производњу на 50 одсто, те да смањи број запослених са 160.000 на 60.000 радника. Мада се у чешко-

словачкој јавности шири негодовање због „германизације“ националне привреде и замера вођству земље што допушта претварање државе у „привредну колонију Немачке“, чињеница је да политика председника Вацлава Хавела иде на руку немачким интересима. И сам долазак Хавела на власт, својевременог дисидента и агитатора против комунизма, непријатно је изненадио чешкословачку јавност. Повод је било његово извињење Немачкој што су Чехословаци 1945. године протерали судетске Немце, за које се зна да су уочи Другог светског рата били главна Хитлерова пета колона у тој земљи. Анексом *Споразума о добром суседству* (постписан 27. фебруара 1992) омогућено је немачким грађанима да се насељавају у Чешко-Словачкој.

Немачка не захтева да јој дефицитом оптерећене државе одмах враћају дугове. Њихов дужнички однос испољава се кроз политичке противуслуге и уступке који јој омогућавају да оствари своје стратешке интересе. Један од њих у случају Чешко-Словачке јесте омогућавање привилегије да по немачким законима унапређује немачку мањину у тој земљи. Кроз институције и одговарајућа тела ЕЗ, КЕБС-а и УН Немачка изнуђује и намеће своју политичку вољу, стварајући низ зависних држава на просторима од Балтика до Јадрана.

Војна доктрина Немачке

Војна доктрина Немачке чврсто је уграђена у систем безбедности НАТО-а. Уједињењем Немачке створени су неопходни предуслови за доминацију те државе и њено проширивање до граница немачког рајха из 1937. године. Тај циљ, уграђен у Устав Немачке, сведочи о агресивном карактеру њене војне доктрине.

Новина у политичко-одбрамбеним смерницама владе Немачке и концепције немачких оружаних снага (Бундесвер), јесте постепено стварање могућности за самостално деловање ван постојећих структура НАТО-а. Аутори нове доктрине Немачке су најконзервативније снаге које у њој виде могућност за изнуђивање жељених промена у Европи применом оружане силе. У вези с тим, Бундесвер се 1992. године суочио с можда најтежим проблемом од свог оснивања. Наиме, када се у Бону почетком 1991. распламсала расправа око питања војног ангажовања у оквиру НАТО-а или ван њега, дошло је до масовног одбијања службе под оружјем. Надлежне команде биле су преплављене захтевима за цивилно служење војног рока. Број тих захтева се у пролеће 1991. повећао за 36 одсто у односу на крај 1990. године, када је такав захтев поднело 74.569 Немаца.⁷

Војно-политички циљеви Немачке, посебно улога у НАТО-у, као и геостратегијски положај, условљавају организацију њених оружаних снага и припреме за агресију, што је названо доктрином „опште одбране“. Војна доктрина Немачке је у сагласности с најновијом

⁷ Мирослав Лазански, *Куда маршира Бон*, „Политика“, 27.990/1991.

војностратегијском концепцијом НАТО-а, донетој на састанку Савета НАТО-а одржаном у Лондону 6. јула 1990. године. Наиме, у тој новој концепцији уочљиво је настојање Северноатлантског пакта да преузме важну улогу у очувању стабилности у целој Европи и ван ње, што подразумева ангажовање НАТО-а на кризним жариштима и у локалним ратовима.

Најновијом реорганизацијом НАТО-а у систему руковођења и командовања већи значај је дат Немачкој, која је до 1990. године повремено држала место команданта Команде савезничких снага за Централну Европу и редовно место команданта Групе армија „Центар“. У новоформираној команди НАТО-а за Централну Европу Немачка преузима главну улогу, са знатно проширеним надлежностима (укључене територије бивше ДР Немачке, покрајине Шлезвиг-Холштајн и Данске). Она ће имати команду и над групацијом ваздухопловних снага за подршку НАТО-а за брзе интервенције, као и над снагама три од укупно осам планираних мултинационалних корпуса. Присуство америчких оружаних снага на територији Немачке требало би до 1995. године да се смањи на ниво од 70.000 припадника. Међутим, положај врховног команданта НАТО-а за Европу и даље задржавају САД, мада су све чешћи захтеви са европске обале Атлантика да се таква пракса измени.

На територији Немачке стациониране су војне формације седам држава чланица НАТО-а. О сталној оперативној готовости снага НАТО-а брине око 300.000 војника из састава оружаних снага Немачке, као и целокупни цивилни сектор који пружа логистичку подршку. Немачка је НАТО-у на располагање ставила и целокупну транспортну инфраструктуру, медицинске установе и слично. Уз то, учествује у око 150 заједничких програма наоружања НАТО-а и испоручује постројења за производњу ратне технике у 14 држава чланица.

Специфичност војне доктрине Немачке произилази из циљева који садрже националне интересе (регионални, континентални и светски). Национални интереси (регионални и континентални) углавном су усмерени на Централну и Југоисточну Европу (Пољска, Чешко-Словачка, Аустрија, Мађарска, Словенија и Хрватска), Северно море и подручје Медитерана, посебно на Јадранско море, а нарочито према Истоку, тј. према територијама бившег СССР-а (признавање сецесије бивших република, постављање питања статуса око два милиона Немаца у Поволожју). На глобалне циљеве највише утиче увоз сировина поморским путем (две трећине увоза и 30 одсто извоза).

Немачка војна доктрина заснована је на нуклеарном рату, као главном облику рата, и изненадном отпочињању и брзом завршетку конвенционалног рата. Нуклеарном оружју, осим војног значаја, придаје се и политичка улога застрашивања и претњи. Немачка поседује савремена средства за употребу нуклеарног оружја (ракетни системи, носачи нуклеарног оружја у авионима, артиљеријски системи). Међутим, снажно је присутно настојање за сопственим располагањем, као и право на самоодлучивање о употреби нуклеарног оружја. Утицај

Немачке у тој области остварен је њеним чланством у Групи за нуклеарно планирање НАТО-а.

Снаге Бундесвера, после САД, најјаче су у НАТО-у. Немачке оружане снаге сада имају 490.000 војника. Већина припадника налази се у копненој војсци (340.000), потом у ратном ваздухопловству (110.000) и у ратној морнарици (40.000). У три корпуса копнене војске (Минстер, Улм и Кобленц) налази се 12 дивизија (36 бригада): шест оклопних, пет оклопно-гренадирских и једна брдска дивизија. Као једини национални контингент НАТО-а у Централној Европи, Немачка има и једну ваздушно-десантну дивизију. Располаже са 5.045 тенкова и 630 борбених авиона, а на флотној листи налазе се следећа средства: 24 подморнице, шест разарача, осам фрегата и много других ратних бродова.

У процесу реорганизације оружаних снага Немачке највише се пажње посвећује копненој војсци. Пре свега, завршено је обједињавање копнене војске и територијалне одбране. Дивизије које улазе у састав корпуса добиле су нову структуру: по три механизоване бригаде, по један пешадијски пук, али постоје и једнотипски састави здружених тактичких јединица и нижих тактичких јединица за борбено обезбеђење и логистику. Наглашена офанзивна компонента огледа се и кроз велики број тенкова у појединим јединицама. Тако, на пример, Шеста оклопна гренадирска и Осма брдска дивизија имају у саставу више тенкова од оклопних дивизија.⁸ Програмом развоја немачких оружаних снага до 2000. године, названим „Структура 2000“, предвиђено је велико повећање ватрене моћи и покретљивости увођењем тенкова нове генерације (тенк *леопард-2* средином деведесетих, односно тенк *леопард-3* до краја деведесетих година). Интензивно се ради и на модернизацији осталих борбених средстава у свим видовима, ради постизања што боље ватрене моћи и покретљивости. Мобилизација је достигла степен који омогућује да се бројно стање Бундесвера у трајању 3-5 дана повећа више од три пута (око 1.600.000 људи).

Последњих година у немачким војним круговима све је актуелније питање пребацивања снага за брзе интервенције у нестабилна подручја, а с обзиром на измене у концепцији НАТО-а. Чињеница је да немачке транспортне могућности нису мале, Транспортна команда (GAFTC) поседује 84 транспортна авиона C-160 *transal*, као и 54 апарата DO-28. Међутим, постојећа транспортна авијација је недовољна за пребацивање већег војног контингента. Обелодањена је и иницијатива Француске и Немачке за формирање заједничких снага за брзе интервенције у оквиру НАТО-а, које би се упућивале у кризна подручја. Идеју о формирању заједничких оружаних снага, тзв. еврокорпуса, председник Француске Митеран и канцелар Немачке Кол први пут су саопштили у Мастрихту на октобарском самиту ЕЗ 1991. године. Мало ко је очекивао да ће остварење те идеје уследити већ 1. јула 1992, када је отпочео с радом Главни штаб корпуса у Стразбуру. Окосницу новог корпуса чиниће

⁸ Бошко Антић, *Доминацијом до граница Рајха*, „Војска“, бр. 13, 1992.

постојећа немачко-француска бригада од 4.200 војника, са седиштем у Беблингену.⁹ Француска је већ одлучила да у еврокорпус упути 10.000 војника из Прве оклопне дивизије, а толико војника треба да пошаље и Немачка из своје армије из Атлантског пакта. Свака дивизија би била подређена својој националној армији, али би на челу заједничког штаба био један команданат, по свему судећи француски генерал. Основни задаци корпуса били би одбрана савезника НАТО-а, под командом НАТО-а, ангажовање у осигурању мира у Европи и у хуманитарне сврхе у елементарним непогодама, и слично. У време мира еврокорпус би био под командом Западноевропске уније (одбрамбена структура девет земаља ЕЗ, осим Ирске и Данске), а под командом НАТО-а деловао би када би била у рату нека чланица Савеза.

Француска не скрива бојазан да у новој улози НАТО-а јача утицај САД у Европи. Стога више верује у еврокорпус који би „одржавао и обнављао мир“ на кризним жариштима. Очигледно, Немачка и Француска желе да о безбедности Европе више брине Западноевропска унија него Атлантски пакт. Позиви упућени чланицама Уније да шаљу своје регруте у еврокорпус у неким земљама примају се прилично уздржано (пре свега у Великој Британији). Посебно негативан став према том француско-немачком војном пројекту имају САД, водећа земља НАТО-а.

Будући еврокорпус ће бити респективна снага. Подручја у којима би могао да интервенише поклапаће се с националним интересима водећих држава западне Европе, односно ЕЗ, при чему значај простора Балкана свакако не би био на последњем месту. У сваком случају, бројно стање корпуса биће једнако, па чак и веће него у мирнодопских армија неких новонасталих европских држава (Словенија 19.000 – 22.000, Хрватска 40.000, Македонија 30.000 припадника).

До краја 1995. године требало би да се заврши започети процес реорганизације Бундесвера, када би на војно-политичку сцену ступио нови концепт „Армија 2000. године“. Према мишљењу немачких војних кругова, био би то најзначајнији корак ка реализацији политичке концепције о прерастању Немачке из „европског стуба“ НАТО-а у „светску силу 21. века“. Та нова „светска сила“, према замислима њених планера, располагала би нуклеарним и космичким оружјем.

Закључак

Развој привредне, социјалне и политичке интеграције у оквиру Европске заједнице и настанак нове велике силе у лику уједињене Немачке створили су нови пол светског развоја, који је по много чему изазов Сједињеним Америчким Државама. Пракса притисака различитих врста (економски, политички, претње војном интервенцијом) од стране ЕЗ, чији је рад под знатним утицајем Немачке, постала је реалност у раду мултилатералних организација (КЕБС, ОУН). Нека-

⁹ Милован Вуковић, *Заштита уских националних интереса*, „Војска“, бр. 2, 1992.

дашња подела на Исток и Запад замењена је можда још тежом поделом на богату и сиромашну Европу, при чему се врата за улазак у ЕЗ сиромашнима тешко отварају. Реална опасност од будућих избегличких таласа према развијеним деловима Европе чињеница је која би требало да забрине водеће земље ЕЗ. Сецесионизам који је ЕЗ подржала на инсистирање Немачке нанео је огромне штете бившим социјалистичким земљама и њиховим народима (пре свега, народима СССР-а и СФРЈ). Националистички конфликти и сепаратистички процеси на широким просторима бившег социјалистичког света издигли су Европу у раван најактуелнијих кризних жаришта. Изневерене вредности комунизма уступиле су место искључивом национализму и разноврсним сепаратизмима у бившем европском социјалистичком свету, који се као вирус преноси и у земље ЕЗ. Поред релативно дуже изражених сепаратистичких тенденција Баскијаца, Каталонаца и Корзиканаца у Шпанији и Француској, у последње време се актуелизује питање статуса Шкотске у оквиру Велике Британије, те питање статуса северноиталијанске покрајине Алто-Адиђе, у којој живи бројна немачка мањина, а Италијани имају улогу „гастарбајтера“.

У сваком случају, глобални токови у последњој деценији овог и првим деценијама 21. века биће обликовани под утицајем три правца светског развоја: Северне Америке (утицај САД), азијско-пацифичког региона (утицај Јапана) и уједињене Европе (највећи утицај Немачке). При томе, неспорно, будућа безбедност европског континента умногоме ће бити одраз испуњења стратешких циљева Немачке.